

Naprej velja
za Ljubljano:
za vse leto 6 gl. — kr. a. v.
za pol leta 3 „ 20 „ „ „
za čet. „ 1 „ 75 „ „ „

po pošti:
za vse leto 7 gl. — kr. a. v.
za pol leta 3 „ 60 „ „ „
za čet. „ 2 „ 5 „ „ „

Rokopisi se ne vračujejo.

NAPREJ.

Oznani.
Za navadno dvostopno
vrsto se plačuje:
5 kr., ktera se enkrat,
8 „ „ „ dvakrat,
10 „ „ „ trikrat
natisne, večje črke pla-
čujejo po prostoru.
Za vsak tisk mora biti
kolek (štampelj) za 30 kr.
Vredništvo je na starem
trgu hišna št. 15.

Dopisi naj se blagovoljno frankirajo.

Št. 72.

Ta list izhaja vsak torek in petek.

Tečaj I.

Ozir po domačii.

K. P.

Najcvetnejši del vinskih krajev na Dolenskem, raj dolenske zemlje nahajaš od Mirne mimo Rakovnika do Šent-ruprta in Mokronoga. Povsod se ti smeje ravno, rodovito polje, zeleni, dolgi travnici; nad teboj se dvigajo vesele gorice polne trtja, zidanice, gradov in cerkev. Ta del je krasen, plodovit, ali premajhen, da bi si ž njim količkaj opomogla vsa dolenska zemlja. Velika, toda malo rodna, zelo prodovita ravnina je tudi Krško polje; sicer pak so po vsem Dolenskem tla jako hribovita, po katerih pač raste vinska kapljica; ali njiv in žita je menj; travnikov ljudem tudi primanjkuje, da bi redili mnogo živine, ki je največje kmetovo bogastvo. Zarad vednih gričev in hribov, dolin, jarkov in zaprtih klancev je bilo po Dolenskem težko delati dobre, velike ceste; torej so po tem oddelku naše domovine manjši, slabejši prehodje od raznih krajev do mest in trgov; domači pridelki tedaj ostanejo vedno v dober kup, ker prizadevajo veliko stroškov, predno se postavijo na trg. Vse to pa deželi škoduje, ker prvič zarad pomanjkanja ugodnih prehodov zemlja zaostaja v izobraževanju, in drugič se ne more drago prodajati, kar je pridna roka s trudom pridelala. Po taci krajih ljudem manjka vsega izpodbadanja, da bi se poskušali med seboj, in hrepeneli doiti bolj premetene sosedo. Ločeni od drugih krajev sicer sem ter tje delj ohranijo dušno nepokvarjenost, ali poleg tega pa tudi ostanejo nevedni, brezi skrbi mirno tiče, kakor so tičali njihovi stari dedje; pridelke privoščijo sami sebi, ker jih nimajo komu prodajati; nekako bolj zanemarjajo poljščino, toda mnogo pridnejše obdelujejo zapeljivo vinsko gorico, dasitudi časi vina skoraj čisto nič ne prodadé. Vse to ni ugodno prebivalcem, posebno dan denes, ko so davki tako zelo narastli. Taka dežela rodi vesele, neskrbne, dobre ljudi, ki, dokler imajo kaj, obilo sami uživajo, pa tudi jako radi tujcu dadé prav po staroslovanskem gostoljubji; kadar pa nimajo, trpé, dokler novina zrasede. Njihove misli se vedno sučejo v ozkem okrožji domačega življenja in veselja; njihova gorka kri iz denšnjega dneva malo kdaj pogleda, kaj bode jutri. Dolenec po nekterih krajih do božiča izpije vse, kar mu je dala trta, potlej pa v težkem delu ob mlačnej vodi suče koso, motiko, cepec in sekiro. — Spodnjemu kraju dolenske zemlje je poprej nekoliko pomagalo brodnštvo po Savi, toda ta podpora ni bila velika, ker je obsezala premalo krajev, in zdaj pa je izginilo tudi to, od kar je narejena železnica. Da je dolenski značaj uže sam na sebi mnogo méci od gorenskega, ménimo, da je kriva nekoliko zemlja, ktera vsacega posebej redí, še mnogo bolj pa druge okolnosti, posebno stare desetine in tlake, nekdanje hlapčevanje grajščakom. Naši očetje niso zastonj rekli „tlaka“ tistemu delu, ki so ga opravljali

grajščini, kajti tlaka jih je zares tláčila. Potúj po Dolenskem, in videl bodeš po nekterih krajih na vsacem griči kopico, ktere se pravi grad. Očesu to sicer dela veselje, toda srcu zadaja žalost, ker nas opominja, kako so ti zidovi nekdanj pili narodov mozeg. Nekteri kmetje so imevali skoraj toliko tlačskih dni, kolikor jih je od novega leta do sv. Silvestra; morali so plačevati hlapca samo za to, da je hojeval na tlako. Pohlevnega, skoraj do sramote poslušnega vidimo Dolenca vsacemu, kdor ima suknjo, in to so naredile teže, ktere je moral prenašati na korist svoje zemljiščne gosposke; naredile so oblasti, ktere je gospod imel do kmeta, ki mu je nekdanj lahko vzel hišo in zemljišče, kadar je koli hotel. Dolenskega kmeta so trla največja bremena, kar se tega tiče, in čuti jih še zdaj, ne samo na duši, ker je njegov moški ponos izginil ampak na telesu, kajti zadeva ga plačilo večega odškodovanja, kakor so ga tudi nekdanj trle večje dolžnosti svojim zemljiščnim gosposkam. — Ker uže govorimo o Dolencih, moramo tudi v misel vzeti, koliko narodu pomaga do omike izobražen sosed. Dolenca pa njegov južni sosed ne izpodbuja k napredku v obrtnosti in poljstvu, ker se ne uči od njega, ampak celó drva pilit in sekat mu hodi. Tudi ta okolnost jako ovira domače napredovanje, kar nam priča sedanost in zgodovina vseh časov. Ako Dolencu primerimo Gorenca, precej vidimo, da so mu vse okolnosti mnogo mnogo ugodnejše, ker ima obilo rodovite zemlje, ki mu daje plenjave pridelke; ima rudnine, ki preživlja po nekterih krajih toliko ljudi; ima laže prehode, ker po ravnej zemlji se lahko delajo široke, gladke ceste; Gorenca tudi nikdar ni tako trlo nekdanje grajščinstvo, in za njim je tudi čisto drugačno sosodstvo: zato nahajamo pri njem večo obrtnost in trgovino, boljše poljstvo, obilnejše bogastvo in moški, časi celó nekaj prevelik ponos. Ali kolikor te okolnosti z ene strani podpirajo Gorenca, z druge so mu pa zopet jako nevarne, posebno kar se tiče narodnosti, ktera je uže od nekdanj v mnogo večej nevarnosti pri njem, nego pri bogoboječih vinopivčih po Dolenskem.

Dopisi.

Iz Tomina. — 29. dan avgusta je bil nam Tomincem slovesen dan. Dijaki više gimnazije v Gorici so se bili namenili, da pridejo po zvršenem šolskem letu obiskat našo čitalnico, in da napravijo tukaj „besedo.“ In res imenovani dan se proti 6. uri zvečer začne stekati voz za vozom zaželenih gostov k nam v tominski trg. Bilo jih je lepa množica iz tominskega, cérkenskega in bolškega okraja, med njimi tudi dva Gorenca. Tem se pridružijo še naši bogoslovci, ki so bili uže od poprej domá. Ob 8. uri zvečer se zberó vsi skup na graj-

ščinskem dvorišču, da jih je bil lep kolobar. Zdaj se vzdignejo naši pevci z narodno zastavo z njimi dosti čitalničnih udov, in gredo sprejemati prišle goste. Prišedši na mesto, kjer so bili zbrani, nagovorili smo jih tako-le: „pozdravljamo vas, ljubi prijatelji! v imeni matere Slave in tominske čitalnice, ter vam kličemo iz radostnih src: dobro došli!“ Nato se obrne praporšček nazaj proti čitalnici in za njim vsa zbrana množica, pevci pa so peli po poti: „Naprej zastava Slave,“ dokler nas tako vpeljejo v dvorano, ki je bila za „besedo“ olepšana. Ko je bilo v čitalnici uže vse v pravem redu, nagovori g. prvosednik vseh zbranih prav množno število s temi besedami: „čestita gospôda, slavno društvo! Nocojšnja veselica je namenjena gospodom goriškim dijakom više gimnazije, ki so nas združeni obiskali po dovršenem šolskem letu, potovaje proti svojemu domu. Veselje, ki ga uživate, mladi gospodje! zdaj o začetku šolskih praznikov, čutijo prav živo le tisti izmed nas, ki so preživeli v učilnicah svoja najprijetnejša leta, svojo mladost, in le o počitnicah uživali čisti domovinski zrak in radovanje pri roditeljih in družih ljubih sorodcih. To vaše veselje v nas budi spomin pretekle mladosti. Pa še bolj nego spomin najlepših let našega življenja nas veseli to, da ste prišli združeni v našo čitalnico, dasitudi so vaši domovi po raznih krajih razkropljeni, kajti s tem kažete, da ste vredni sinovi majke Slave, in da so tudi vaša srca živo vneta za slovensko reč, za omiko svojega naroda in za blagost mile domovine. Zato vam iz srca kličem: živeli!“ — Po govoru začno dijaki „besedo“ po tem programu: 1) „Pozdrav Tomincem“ v vezanej besedi, sestavil in govoril gospod S. Gregorčič iz Ursine v tominskem okraju; 2) Pesem „Slava Slovencem,“ napev Riharjev; 3) pesem „Nezakonska mati,“ golčeč zbor, napev Maškov; 4) deklamacija, „Pevčeva kletev,“ Cegnarjev prevod, govoril g. F. Oblak iz Tomina; 5) pesem „Slavska reč,“ Dragiča Rusana; 6) pesem „Vstanimo, zarja vstaja,“ budnica ilirska; 7) govor „Dijakom za slovo,“ sestavil in govoril g. A. Rojic iz Cérkina; 8) pesem „Na razhodu,“ napev Riharjev. — Dajalo je občno ploskanje deklamovalcem in pevcem javno pohvalo. Posebno zarad dobro sestavljenih govorov smo se morali čuditi vrlim mladenčem. Ta lepi, tako dobro izvršeni namen je našim goriškim dijakom gotovo na čast, ker to nam očitno kaže, da je tudi našo šolsko mladež navdal novi duh zdanjega časa, ki se v tem veku tako veličastno razodeva in vsa ljudstva, kakor bobneče trobe glas, kliče na pot brzega napredka. Naša čitalnica se nadja, da napravijo dijaki vsako leto tako „besedo,“ pa ne le o jesenskih, temuč tudi o velikonočnih praznicah. Da pa bodo take „besede“ še slovesnejše, trebalo bode prihodnjič k njim povabiti tudi roditelje, sorodnike in druge prijatelje. To mnogo pomore, da se prepričajo ti kraji, da slovenstvo čedalje bolj oživlja, in pomore tudi, da ideja naše narodnosti in sorodnosti, ki je do zdaj največ le po ognjiščih slovenskih čitalnic tlela kakor žareča iskrica, razširi se plamenečim kresovom enaka po vseh brdih, holmeih in hribih, koder imajo slovenski rojaki svoje domove. Nazadnje zapojó naši pevci še nekatere pesmi, in gosp. dr. Lavrič sklene „besedo“ z lepim nagovorom: „mladi moji prijatelji! Krasno in vse hvale vredno je, da začenjate šolske praznike spominjaje se, kterelega rodú ste, in slavé mater Slavo, ki je od stoletja do stoletja stala z nagneno glavo, žalostno gledaje svoje slovenske sinove, ki se pa zdaj vesela in žarnolična ozira na vas dijake, kateri jo slavite deklamovaje in pojé. Naša čitalnica popolnoma priznava to vašo zaslugo, posebno, ker si je v svesti, da je mladež svojej domovini prevažna. Mladina je narodova bodočnost; zatorej se nadja naša čitalnica, da se tudi vi zavedate le-te resnice, in da boste čedalje bolj napredovali v znanstvih sploh, vzlasti

pa v slovanskem slovstvu na čast in blagost predrage nam domovine. Velika podpora temu je deklamacija, ker ona seznanja po ugodnem, prijetnem načinu s slovstvom. Deklamovaje uživamo in družim podajamo vse sladkosti nebeške evetice poezije, in tako še le prav séza pesnik v naša srca. Grško slovstvo je zato bilo vedno mlado in životvorno, ker literatura je bila „govorjena beseda.“ Če dalje pogledamo, vidimo, da nas deklamatorika uči lepo, čisto in občutno govoriti, in da se tako pripravljamo za dan denes jako važno zgovornost, h kterej nam je ona prva stopinja. Gospôda! zgovornost je divna pa težka umetnost. Divna, ker ima namen, da bi prepričala poslušalce, navdušila in vnela jih za ideje, za to, o čemur je govor; težka je, ker pravi Ciceron: „orator nulla in re rudis esse debet:“ zato se ta umetnost navadno razevita le pri omikanih in svobodnih ljudstvih, pri kterih gospoduje po zakonodavskih zborih, po ljudskih skupščinah, po sodnicah in sploh po javnem življenji. Ona jim utrjava državno srečo, govornikom pa daje visoko, večno slavo, ker najpoznejšim časom so klasični govori duševna hrana. Trdim torej, da je ta umetnost na večjo slavo in korist, nego slavni čini velicij zmagovalcev. Ali ni Demosten grškemu duhu lepši spominek, nego bliščeča dela Aleksandra velicega? Po vsej pravici se čudimo Ciceronu, ki zdaj v senatu prepričava zbrane očete, zdaj na trgu navdušuje narod, naj bi glasoval na blagost svoje ocevine, zdaj vneta in srčno zagovarja obdolžene, zdaj pa sam pogumno obdolžuje nečloveška hudo dejstva, neustrašeno zahtevaje, naj se kaznujejo. Vsacemu izmed vas so znani izvrstni govori: „in Catilinam,“ „in Verrem,“ „pro lege Manilia,“ „pro Murena, Caelio, Milone,“ „in Pisonem,“ itd. Menim, da je tako ime svetlejše od marsikterelega zmagovalca, ker teh junakov slava stoji na gomilah neštevilno mnogih pomorjenih ljudi, na sužnjosti ali pogubi premnogih narodov; klasični govori imenovanih mož nam so pa še zdaj poduk, še zdaj nas povzdigujejo, navdušajo, in bez prestanka bodo koristili človeštvu. Gospôda! še druge moči, ktere ima zgovornost, nam kaže zgodovina. Živej, ognjenej besedi je bilo izročeno krščanstvo, in tudi je še zmirom. Beseda je pomagla, da se je krščanstvo tako hitro razširilo. V srednjem veku so vneta besede Petra Amijenskega in družih govornikov navduševale narode, da plane vsa Evropa na Azijo, in da se tako začno križanske vojne. Poznejše, o preobraževanju, zopet je nosila krilata beseda nove misli po vsej Evropi. Znamo tudi, kako so se v dobi francozkega prévrata razširili po vsej Francozkeji ustavni nauki in načéla, ne samo po tisku, ampak največ po ognjenih govorih. Vsa Francozka je bila pokrita z odri; posebno je Mirabó zmogel vse nasprotnike govoreč in grmeč v ustavodavnem zboru. Davno pa uže mogočno kraljuje beseda v javnosti na Angleškem, kakor nikjer drugod po kraljestvih. V parlamentu, pri sodbah, pri ljudskih zborih, po vseučiliščih tam doni svobodna beseda, in Albijonska je močna, svobodna, slavna država. Najbolj velikanski izgled divne govorne moči nam je pa dél Velike Britanije, Irija, zeleni Erin. Osvojenemu revnemu otoku niso nič pomagali vpori in krvavi boji obupljivega naroda; ali prepričalna, premagalna zgovornost slavnega O'Connella in družih svobodoljubih govornikov je odpravila najteži jarem, t. j. stisko angličanske cerkve in druge napake, ter osrečila je nesrečno ljudstvo. Kar meč ni mogel, mogla je ostra beseda v govornem boji. Gospôda! tudi mi zdaj v Avstrii imamo uživati ustavne pravice. Sveta dolžnost je nam torej, da si osvojimo krepko, mogočno besedo, da bomo koristili svobodi vsak v svojem poklicu. To pa je vsacemu dijaku mogoče več ali menj, ako premislimo stari pregovor: „orator fit.“ Oh, ko bi jaz imel vsaj nekoliko tiste zgovornosti, kakoršno

veleslavni irski govornik O'Connell, o katerem pravi Cormenin: tu je O'Connell, ki živi ob življenji svojega naroda, ki se raduje z njim v veselji, ki z njim otožnim žaluje; narodove rane in bolečine so tudi njegove rane, tudi njegove bolečine. On dviga rojake od strahu do nade, od sužnjosti do svobode, do pravice, do dolžnosti, in če nasvetuje, naj se podpiše preobraževanje, da se umaknejo razprtije, da se narod pobrati, zedini, da se nasprotniki prekolnejo, ali da se jim odpusti: vse ljudstvo podpisuje, edini se in pobratuje, preklinja ali odpušča. — Želel bi si le nekoliko te zgovornosti samo zato, da bi vas prepričal, kako potrebna, kako slavna je zgovornost, in da bi vam prav globoko seglo v srca in vtisnilo se va-nja to, kar nasvetujem: udajmo, posvetimo se Polyhimnii, muzi čudotvorne zgovornosti na blagost in slavo naše domovine!“

Iz Tomina 3. septembra. Predzadnji „Naprejev“ list ima dostavek mojemu poprejšnjemu dopisu. Zato se mi zdi potrebno, da vam bolj razložim okolnosti naše volitve. Bolška duhovščina se je z uradniki vred potezala za dr. Rabelna; duhovščina vseh družih volilnih krajev pa je hotela g. Pagliaruzzi-ja, Tominci bi bili izbrali g. dr. Lavriča, ali pa g. Kacafuro, prejšnjega župana; vendar so naposled največ gnali samo na to, da bi odtisnili g. dr. Rabelna; Pagliaruzzi-ju niso bili prav prav toliko nasprotni. Gosp. dr. Tonkli pa ni imel nobenega glasa, ker menda ni povsod še dovolj znan.

Iz Štajerske. R. B. — IV. Črtice o Prekmurcih in njihovem govoru. — Knjige, ki gredo med ljudstvo, morale bi se pisati v lepem jezici, kakoršen je bil Ciceronov med Latinci, da bi se svetil, kakor zvezda danica na obnebji, in da bi vnénjo obleko primerno imel notranjej vrednosti in nebeškemu nauku. Naj bi se izročilo pisanje tacim možakom, kateri vedno objemljejo vednosti; katerim se ni pretrgala jezikoslovna in jezikoznanska nit vodnica: saj do zdaj v tem oziru labodska vladikovina še ni tako osirotéla. Če pa ne maramo sami za-se, kako hočemo, da bi nas drugi čislali! Toliko mimo gredé. Po teh krajih menijo gospodje, da je naša „beseda“ posneta z madjarske, ali zelo se varajo, če tudi imajo glagol: „beszelni.“ Kaj neki je najstarejši naš letopisec Nestor vedel o madjarščini, pa vendar se v njegovem letopisu bere samostalniki: „beseda.“ Madjarji in madjaroni so nam oponašali, in še nam oponašajo, da smo od njih na pódodo jemali besede. Res je, da so nekatere njihove navadne tudi v našem govoru, na pr.: „beteg, hasen, pajdaš,*)“ in še morebiti kacih pet družih; pa tudi pišemo in govorimo: „bolezen, tovarš“ itd. Ko bi pa le kolikaj pogledali v njihov slovar, razgreble se nam bi céle kope našega blaga; mahoma bi jih zalezli obilo stotin, posebno samostalnikov, ktere so Madjarji prejeli od Slovana, prišedši v zdanje selišče. Slovanske besede je v njihovem jezici prav lehkó poznati, na pr.: „kad, kádár, kádár, kolopács (klepač = kladivec), kakaš = kokot (iz našega: kokoš), genda = greda (strsl. grada), kalacs = kolač, kalasz = klas, kapa = motika iz: kop, kappan = kopun, kar = kvar, kasa, kasza = kosa, kovasz = kvas, kovacs, kulcs = ključ, kulcsar = ključar, lenese = leča (strsl.: lača), mačka, medve = medved itd.“ Ker je uže golé o tem, kako smo si vzajemno posojevali, moram še priložiti, da je njihova narodna obleka zdaj sicer olepšana, ali vendar le vzeta od naših prededov, kateri so jih bili še le poevropili, dan denajšnji pa od njih dobivamo za to malo hvale. — Od Prtoče na levo proti severju uro hodá je župa sv. Jurija na

štajerskeji meji, koder uže nemška omika poganja korenike, in osvojila si je nekatere vasi. Vsako mlado nedeljo je nemška propoved (pidiga); kaplan menda je pokrščen Židovin (Edelstein), ki ni znal črke slovenskega stopivši v to službo, pa vendar je propovedal, ali menda prebiral propoved. Župnik je star, narodivši se 1786. leta. Tu bi se lehko v misel vzela prilika o najemniku in ovcah. Tod živi razun pol četrte tisočine katoličanov tudi blizu do tisoč protestantov. Slovenskih vaških imén pa ne vem povedati, razun: Ocimba (Gutzendorf), Kramarovci (Szinersdorf); druga pa so slovenska, toda zavita v madjarsko oblačilo, na pr.: Alsó = spodnja, Felső = zgornja Slavecsa, Nuczkova, Rogásocz (ovec), Szerdicza, Szotina. Proti izhodu od sv. Jurija stoji mesto (varoš), konči tako mu pravijo, in to mesto je Gornja Lendava (Fölső-Lendva, Ober-Limbach), kamor je naji na vozu spremil po bregačah in jalovih krajih prtočki g. župnik. Mladi župni oskrbnik, še le pred tremi leti dovršiv bogoslovske nauke, nas je ljubeznjivo pozdravil, uže naproti nam prišedši, ali v madjarskeji besedi, in gostoljubno nas je sprejél. To sem opazil, da je med duhovniki in drugimi veljaki društveni pogovor madjarski, z ljudstvom se pogovarjajo slovenski, nemški pa z nikomur ne, razun ko bi bila velika sila. Nas Slovence ljubijo, ker smo Slovenci, Madjare pa čislajo, ter so navdušeni za-nje; za tertonstvo ne marajo. Kakor se je videlo, govorili so z nama zboga uljudnosti le po slovenski, izpoznavši, da mi ne teče madjarščina, slovenščino pa ljubim. Prva napitnica je bila na zdravje Slovincem, njihovej blagosti in sreči, druga svobodi, ki ima sicer prvo mesto, ter se madjarski tako-le nazdravlja: éljen a szabadsag = živela svoboda. V političnih rečeh so ti gospodje prav dobro pretkani, to se vé da po Deakovem duhu, prebirajo radi časopise, kar pričajo listi, ki jih je videti povsod obilo, navadno arpadskih, po več mestih je pa tudi „Slovenski Prijatelj“ in „Novice.“ Kako primanjkuje duhovnih, vidimo iz tega, ker uže pošiljajo v pastirstvo bogoslovce, ki so dovršili tretje leto, kakor se je na pr. ta domači duhovni pomočnik še le pripravljaj na izkušnje zadnjega bogoslovskega leta; tako je po več krajih. Vaška imena so: Kovačevci, Gornji pa Spodnji Dolič, Kroplivnik, Kuzdobljani (Kuzma), Matjaševci, Motovilei, Otovci, Pečnarovci, Radovci, Vadarci, Vidonci. Tu je grajščina, kjer so še 1860. leta bili uradniki iz tujine, kakor se to često godí; pa vendar se je gledalo, da so razumeli narodov jezik, kar se po spodnjem Štajerskem še zdaj rado zanemarja.

Iz Kandije v Novem mestu. 28. avgusta. M. O. — Pri Šalamonu nisem bil nič več, nego pol dne, ker je bil preljudi moj Gregor Zaplata dobil iz Lašče pismo, v katerem so mi svetovali moji skrivni prijatelji, naj več tam ne ostanem, kajti nevarnosti so jele v oblacih vreti. Poberem torej naglo vótko in matiko, solzen objamem Gregorja, ki se je potem zopet vrnil v Lašče, in ulijem proti Neustadtlu, kateri bi se rad imenoval Novo mesto, pa ne smé, ker mu ne dá srditi A. R. — V Neustadtlu prebivam zdaj gorí v Kandii, ki tako trdno stoji, da bi se ne vpirala zastoj en kol in mož, ako bi imela v glavi prekucljive misli. Vselil sem se k prestarej vdovi, ktera je nekda v Ljubljani od obličja do obličja videla cesarja Napoleona I.; takrat so mu še rékali Bonapart. Vsako leto imeva ta ženica — Bog jej podeli vse dobro — po deset mesecev pri sebi v stanovanji učence iz normalke; za gimnazijce nič kaj ne mara, ker bi ne dali nikdar pokoja ubogej ženi. Počitnice so učencem podmazale podplate, in v prazno gnjezdo sem jaz prinesel svoje grešno teló. Iz Kandije vam torej dajem na znanje, kaj se mi je to poletje pripetilo nekje na Dolenskem. Bilo je namreč do poldne, in solnce je hudo prepekalo. Ves čisto sem bil moker, ko sem

*) Našel sem tudi v slovarji: „pajtarš“ **) ali: „tarš“ je skróčeno iz: „tovarš.“ (Pariz, Papai Dictionarium st. 570.) Pis.

**) „Pajdaš“ ni madjarska beseda, ampak slovanska iz razmernika „pa“ in glagola: „id-em.“ Metelko str. 54. Vredn.

koracal po trdeji cesti. Grém, grém, kar v potu svojaga obraza pridem na hrbec. Ko sedem v temno, hrastovo senco, da bi malo počinil, zaslišim poleg ceste za drenovim grmom čudno mrmljanje. Poslušam, poslušam — ali če sem bolj na uho vlekel, menj sem razumel. Vzdignem telo svojega rojstva, ter na lahko bliže stopim, in zagledam, kako se izza grma pomolé drobne, stare bukve, tako na méhko udrgnene, kakor bi uže 2 leti v šolo hodile, nad bukvami pa košček zmršene glave. Mislil sem si: med nami je marsikak učenec, ki se po Ljubljani, po Gradcu in po Dunaji uči, kaj je ta svet in njegova krivica; morda se torej pripravlja kak mlad učenec, da pojde na težko izpraševanje v daljina mesta, kjer bi ga radi naredili za jezičnega doktorja, ko bi mogli. Tiho se tedaj pri- maknem še nekoliko bliže, in vidim — no ugoníte kaj? Na kolénih je čepel kmet v rujavih hlačah, ki so bile jako napéte, pred njim je pa ležala knjiga, in ušesa si je mašil z obema rokama, da bi ga ne motili vrabci, kateri so ščegljali okrog njega, glavo pa je tiščal v zemljo, kakor vol, kadar se z mejo bode, in mrmljal je: „ich bin, du bist, er bist.“ V tem hipu me taka prime, da sem se moral glasno zasme- jati, in k meni se obrne preplašena, prav dobrih 50 let stara glava. Rečem starej glavi: le bodite le, kakor ste zdaj, ako se vam takisto zdí pripravnéjše. Ali za Boga svetega! kaj pa delate za grmom? Toče menda vendar ne! Glava nekoliko kviško pogleda, kakor kokla, kadar vidi jastroba nad seboj, in reče mi: nemški se učim ker sem za purgeljmojstra, ki ima vedno obilo otepanja po tistih pisalnicah; zato sem si mi- slil: ne bilo bi kvare ne tebi ne meni, ako bi človek vedel, kaj so redetajle in havtvortarji. Vprašam dalje: torej za župana ste? Glava mi odgovori nevoljna: kakov župan sem? Purgeljmojster sem purgeljmojster fun das havtstat Trojicen- dorf. Na to pravim: kakošne bukve pa imate pred seboj? Glava me podučí: bukve adelungiše in pa tisti lejzebuh. Zopet povprašam: ali vam je nemščina zares tako zelo po- trebna? Glava vzdahne: o res, res, ljubi moj! Človek bi kme- tom delal prav lahko vse pravde, ko bi nemški znal; zato sem pa ljudém rekel un dan, ko smo na klopi sedéli pred komisijo: možjé! kdor ima kako prav poredno, hudomušno pravdo, le k meni ž njo, jaz se nemški učim, pa bodem kmalo znal — ne dosti menj od samega gospoda frstelarja. Tako je ta reč, ljubi prijatelj! Če mi Bog dá še 10 let života na svetu, ne jenjam poprej, da v našem havtstatu napravim šolo, pa saj se vé, slovenske ne, ampak od vrha do tal čisto nemško, da se mojim otrokom ne bode več treba nemščine učiti za grmom, kakor se je moram jaz ali pa berač, kadar si v glavo vtéplje kako novo pesem, predno jo ljudém zapoje, da mu kaj vržejo v klobuk. — Naposled se poslovim, glava pak se zopet obrne v tla, ušesa si zamaši, in z nova se prične mr- mranje: „ich bin, du bist, er bist.“

Važnejše dogodbe.

Ljubljana. Mestna gosposka oznanja, da se letošnji četrti „češpljevi semenj“ začne v ponedeljek po malem Šmarnu, to je 14. septembra, in bode ves teden.

Dunaj. Nj. veličanstvo se je vrnilo 4. dan t. m. na Du- naj, kjer je bilo prav slovesno sprejeto. Povsod so vihľjale črno-rudeče-ruzene, črno-ruzene, belo-rudeče in belo-modre zastave.

— Nj. veličanstvo se je precej po svojej vrnitvi iz Frankfurta opomnilo revežev po Ogerskem, in odločilo, naj vlada kupi 1 milijon vaganov žita, katero se potrebnim posodi

za setev. Tudi so v kralj. ogerskeje dvorneje pisalnici vedno pogovori, kako bi se polajšala stiska.

— Časniki pravijo, da ni malo in dosti ne dvomiti, da bi nadvojvoda Ferdinand Maks ne hotel prejeti meksikanskega prestola.

Trojedina kraljevina. V Reki je bila 27. avgusta dovr- šena viša gimnazija, učenci pa niso hoteli priti v dvorano, kjer bi se jim bile imele deliti nágrade, dokler ni bilo v njej Strosmajerjeve podobe, katero so jim od nekd morali prinesiti. Po noči so potem na ulicah ujeli in zaprli štiri preglasne učence, druge so razkropili.

Galicija. Nekteri pravijo, da se je državni poslanec g. Smolka hotel umoriti zato, ker je pre dobil razsodbo na smrt od poljske skrivne vlade; drugi pa pravijo, da se je hotel usmrtiti, ker je bil uže delj časa otožen; vendar je zdaj uže iz nevarnosti.

— Državni poslanec vladika Litvinovič je izvoljen za vélicega vladiko v Levovu, in torej pride pri državnem zboru v gosposko zbornico.

— V Krakovu so zaprli deželnega poslanca Benoe-ja; preiskave pak so bile na gradéh grofa Tarnovskega in pri poslancu Rogavskemu.

Ogerska. Ogerski časopisi pravijo: po zimi so pri nas ljudjé bosí hodili, ker je bilo suho, v pasjih dnevih pa hodijo obuti, ker zemlja žehti od vročine. Ljudjé travo jedó, ker nimajo kruha; svinje pa mesó, ker pobirajo crkнено konjsko mrhovino. Dinje so tako drage kakor konji, namreč po 26 grošov. Nek Oger je družemu ponujal konja za lončeno lulo, ali ta ni hotel za-nj dati lule. — Ti časniki tudi govoré, da méni knez Kuza na karabogdansko in vlaško zemljo na- seliti 40,000 rodovin, ki so lahko kterege koli jezika, samo rumunskega ne.

— Tudi Erdeljci pomagajo, kolikor morejo, Ogom, ktere je letos prišla tako velika nesreča.

— „Indep. belge“ pripoveduje, da bode v Pešti pod prvosedstvom Nj. veličanstva zbor najbolj izobraženih politi- čnih mož, da bi se vendar naposled uže razmotalo ogersko vprašanje.

Tirolska. Tridentinski vladika Riccabona vendar ni do- bil svarečega pisma.

Ruska. Odkar so zopet v Petrograd prišla pisma za- padnih držav o poljskem vporu, neki da je ruska vlada po- sebno delavna, ker zdaj gré za to, da bi se dala ustava vsemu ruskemu carstvu. Zato je menda tudi véliki knez Konstantin poklican iz Varšave v Petrograd.

— List „Journal de St. Petersburg“ 3. dan t. m. ozna- nja ukaz, na svitlo dan 12. dan avgusta meseca, kateri veli, da bodo kmetje po Ukrajini od 13. dneva t. m. lastniki, in da bodo morali državi plačati odkupščino.

Pruska. „Staatsanzeiger“ oznanja ta-le kraljevi ukaz; „po 51. členu ustavnega pisma in po nasvetu državnega mi- nisterstva: §. 1. poslanske zbornice po sedaj ne bode več: §. 2. državnemu ministerstvu je naročeno, da to reč dovrši.

Turška. Na Rusko potujoči črnogorski senator g. Ma- tanovič je bil v Carigradu, kjer je obiskal carja in razne poslance, da bi jim priporočil svojo deželo.

Loterija 5. septembra 1863.

Dunaj: 12, 36, 66, 45, 35.
Gradec: 45, 55, 88, 90, 19.

Dunaj 5. septembra. — Nadavek (agio) srebru 11.50.